

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Novembris Et Decembris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10263

Martyrium SS. & gloriosorum Christi Martyrum, Eustratij, Auxentij, Eugenij,
Mardarij, & Orestis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77423](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77423)

precatus fuisse cum eo per totam glorificationem. Qui cum omnibus, qui aderant, benedixisset, tandem recessit.

Mihi quidem oratio, si non res omnes illius, at eas quidem certè dixit, quæ viris bonis & virtutis studiosis sufficiunt. Quomodò autem quotidie eorū, qui cum ro- gantur, curam gerat, & eos protegat, non alij, vt par est, dixerint, quàm ij soli, qui eius miraculis singulis horis fruuntur & gratia. Oportet verò ne hoc quidem fraudare re- rere, qui eū ro- gant. si quis dubitans quærat, vndenàm sit Spiridoni tantum mare miraculo- rum: & quibusnam benefactis effectū est, vt esset tam gratus Domino: sciat omnia quidem bona & honesta, tanquàm ex consensu in eum concurrisse, & cum fuisse præstantissimæ vitæ exemplar definitum. Vnum autem signum, quo cognoscere- tur Spiridon, & in sine aliorum præstantissimum, erat summa humilitas & insignis moderatio: & quòd cum omnes ferè alios superaret, qui sunt miraculorum grati- am consecuti, se nihil existimaret, neque putaret se præstare alicui ex vilibus & ab- lectis & grauatīs peccatorum multitudine. Talia quidem sunt eius vitæ benefacta, talia autem miracula. Concedatur verò nobis quoquè, vt illius aliqua (vix enim fi- eri potest) omnia eius auxilio imitemur: vt efficiamur etiam cum eo participes paratorum bonorum, gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cum quo patri simul cum sancto spiritu, gloria, honor, potentia & adoratio: nunc & sem- per, in secula seculorum, Amen.

Cap. 39.
Nota, San- ctum corū curam ge- rere, qui eū ro- gant.

Summa eius humilitas.

ULLS

DE S. VVALERICO videat Lector Tomo 2. primo die Aprilis.

MARTYRIVM SANCTORVM ET GLORIOSO- RVM CHRISTI MARTYRVM, EVSTRATII, AVXEN- tij, Eugenij, Mardary & Orestis: Authore Simeone Metaphraste. Habetur in Tomis Aloysij.

IMPERANTE Diocletiano & Maximiano, vniuer- sum Romanorum Imperium completum fuerat cultu simulacrorū, & omnes homines perciti mutua quadam inter se inuicem æmulatione, proficiebant in hac falsa religione: maximè cum edicta imperatoria quotidie, vt semèl dicam, mitterentur ad loci magistratus, quæ iube- bant, vt Calendis magnificè offerrentur dijs sacrificia: & fore, vt ab Imperatoribus honorem consequerentur, eisque noti euaderent, qui ad hæc suum studium contulissent, significabant: ij autem, qui in eis colendis essent aliquo modo socordes, & ad aliam inclinarent religio- nem, privati ijs bonis, quæ habebant, post multos cruciatus subijcerentur mortis extremæ sententiæ. Erat itaque magna persecutio in toto orbeterrarū, cum quor- quot erant vbique magistratus & Præsides, magnam curam gererent, vt de medio tollerent vniuersum.

Decemb. 19.
Cap. 1.
Cultus de- monū ma- ximè feruet sub Diocle- tiano.

Accidit autem, vt cum illo tempore ad hos tyrannos esset delatum, quòd tota magna Armenia & Cappadocia illorum edicto repugnarent, & iam vnanimis spectarent omnes ad defectionem, immutabilem habentes animum in Dominum Iesum Christum: propter hæc fuit conturbatus Cæsar Diocletianus, & cum omnes suos acceperat proceres, & tribus diebus à manè vsque ad vesperam cum eis consultasset, deposuit eos, quibus commissæ fuerant rectiones vtrarun- que gentium, eos simplicitatis damnans & stultitiæ: misit verò duos viros, qui e- gressi ducebant originem: patriæ autem doctrinæ magnam consecuti fuerant cognitionem: erant verò ingentis & immanis spiritūs, * aures ad cogitandum, & alacrum indagando & perscrutando cognosci. Ex quibus cum vnum quidem, nomi- nelisum, iussisset curam gerere omnium limitaneorum: alterum, qui vocabatur Agnoletus, iussit totius Præfecturæ administrare imperium: decernens, vt non so- lum eis deseruiret manus limitaneorum, sed etiam quicumque milites erant col- locati in propinquis ciuitatibus.

Deest hic, Christiani- smum, vel, Christi cul- tū, aut ali- quid tale. Cap. 2.

for. * acres

Cum hi ergo in has venissent prouincias, protinùs omnis ætas hominum immi- seri-

Crucliffi-
mi duo viri
mittuntur
ad vexan-
dos Christi-
anos.

seficorditer & absque vlla venia excindebatur : cum neque vlla inueniretur op-
portuna occasio : parua autem & quaelibet calumnia, aut ab inimicis, aut a male-
uolis hominibus sequeretur. Innumerabilis verò multitudo Christianorum inda-
gabatur, & quotidie comprehendebatur, & his sanguiuoris bestijs tradebatur ad
interitum. Dux ergò Lyfias versans in Sateleon, si huius regionis inueniebat ali-
quos sanctos viros & sanctas foeminas, post multas interrogaciones & tormenta,
sub tutissima custodia trans mittebat vinctos ad Agricolaum in metropolim Se-
bastenorum : vt ab illo de medio tollerentur, & non sinerentur in sua regione, &
nec eorum cognati & necessarii vllam eorum curam gererent, nec iusta fierent
eorum corporibus : Prouincia quoque Præsides similiter transmittente eos, qui
apud Sebastenos orti erant, Sateleon, hoc improbo diu ante inter se inito consi-
lio. Impia enim sua mente cognouerant, Christi athleticis non futurum hoc par-
tiam partem supplicij.

Cap. 4.
Eustratij
magna pic-
tas.

Cum hæc sic fierent, quidam Eustratius, qui erat Ducalis ordinis scriiniarius, &
eo tempore primas partes in ea obrinebat, vir pius & Deum timens, & qui vitam
agebat citra vllam reprehensionem, angebatur animo propter ea, que fiebant quo-
tidie : suppliciterque & miserabiliter vociferabatur ad Dominum nostrum
Christum, in ieiunio perseuerans & oratione, vt propitius esset suis famulis, &
intueretur populum suum in salute, & in malorum cõsolatione. Cupiebat autem
ipse quoque idem, quod sancti, subire certamen, & assequi martyrium : sed varias
minas & sauitiam insuperabilem, multiplicemque molitionem & machinatio-
nem Præsidis pertimescebat. Sui tamen scopi & instituti periculationem faciebat
hoc modo : Nam cum zonam suam accepisset, dedit famulo suo fidelissimo : & iussit
eam portare in ecclesiam * Araucenorum, ex qua processerat, & in ara deponere :
cum ipsum autem, cum eam latenter occultauerit, seruare : & si viderit quidem
quendam Auxentium Dei seruum, cui serunt omnes pietatis testimonium, qui eo
tempore erat presbyter huius ecclesie, ingressum ad orandum, eam sustulisse, vt
habeat zonam, sinere, & ad ipsum reuerti. Si aliquis autem alius hoc faciat, nequa-
quam ei permittere, sed eam zonam repetere : hoc in mente iudicans, quod si
presbyter zonam abstulerit, futurum sit id diuinum consilium & prouidentia, quæ
significet felicem successum martyrij, quod desiderat. Si verò hoc nõ euenierit, de-
bere cum latere, nec audere vti fiducia & dicen di libertate.

Cap. 5.

Cum hoc ergò factum esset, & famulus paucis post diebus reuertisset, & dixisset
quod eaipta hora, qua zonam in ara posuerat, sicut iussus fuerat, presbyter Auxen-
tius, tanquam ab aliquo missus, ingressus sit ecclesiam, & zonam acceperit. His au-
ditis, lætatus est vir pius, & ex Prætorio accipiens omnes suos amicos hora prandij,
venit lætus, & magnam vultus alacritatem, quantam nunquam antea, ostendens in
conuiuio : adeo vt propter insuetum hoc spectaculum adducerentur omnes in
admiracionem, & scire causam, magnificerent. Vnus autem ex ijs, qui simul ac-
cumbebant, ætate iunior, eius charus amicus & ciuis, nomine Eugenius, fidenter
eum percontatur, dicens : Nunquid, o maxime Eustrati, propterea quod à nostro
Præsides in crastinum diem sunt parata, & publicè producenda omnia tormento-
rum instrumenta aduersus Christianos, accessit tibi profusus hincritus, vt qui ex eo
speres aliquid lucrari ? Hoc verò dixit, propterea quod in illum annum esset ipse
Commentariensis. Sanctus autem respondit Eustratius : Rectè existimasti, o ami-
ce. Spero enim ego quoque die sequenti ex hac re consequi thesaurum, qui auferri
non potest. Sequenti verò die Lyfias, ei erecto excelso tribunali in media ciuitate
in signostasio, iussit omnes, qui erant in custodia, produci vt interrogarentur. San-
ctus autem Eustratius profectus in carcerem, rogauit omnes sanctos, vt pro eo ora-
rent. Dixit enim, se illo die futurum paris socium certaminis. Cum omnes autem
orassent, & genua flexissent, & extremum Amen dixissent, secuti sunt sanctum Eu-
stratium, cum eos tenerent milites.

Cap. 6.
Eustratij
egregia co-
ram iudice
dicendi li-
bertas.

Cum autem cohors, vt consueuerat, adstiteret ante Iudicem, iussit Lyfias sigilla-
tim adduci ad suum tribunal eos, qui prius fuerant interrogati. Eustratius dixit
Commentariensis : Literis imperatorijs pridie rursus lectis in iudicio, quæ decer-
nebant, vt omnes qui vbi que inueniebantur Christiani, cuiuscunque essent digni-
tatis, iudicio tuo subijcerentur, Auxentius, qui olim quidem fuit opibus & vira-
acta insignis, probatior autem & ornatio ex ea, quæ nunc ei inuenta est generosi-
tate &

SURI

gber
nobel

RVIII

5

tate & animi fortitudine, vt qui sit seruus Christi Regis caelestis, paucis his ante diebus allitens in hoc tribunali, transigit certamen immortalitatis tuam, o Iudex, argues impieratem, verborum sapientia & operum tolerantia: & quoniam ab illo die cum inclusum in publica custodia iussisti adduci hodie examinandum cum eo, qui cum eo erat, stant mecum omnes forti & robusto animo, tuas machinas, quae a patre tuo diabolo sunt tibi suggestae, dedecore affecturi, & omnino deleturi. Eiusdem Lysias, hanc inopinatum viri admiratus libertatem, & eadem spirantibus oculis eum intuitus, ex imo pectore & iracundo eius animo emisso suspirio, voce intonuit, sic dicens: Acerbius mihi, quam vnquam antea, extitit hoc iudicium, & Graeca patria austeritate repletum, oratore mihi proposito scelerato hoc canalic. Ab eo ergo stante tollatur, qua indutus est, lana & zona: & ex his signis ostendat omnibus, se alienum ab ea, quae ad ipsum pertinebat hucusque, militia. Denique nudus corpore, funibusque expansis manibus & pedibus, humi extensus, pereat exequi eam, qua se defendit, concionem.

In eum scripsit iudex.

Hoc autem facto maxima celeritate, dixit Dux: Nulla, o Eustrati, duceris poenitentia ob ea, quae a te sunt inchoata perniciosae, vt, quae mihi inest clementia, effugias supplicium? sed exordire, & dic ante tormenta, cum tuo nomine, patriam quoque, quae te tulit: & aperi nobis nouitatem eius, quae in telarebat, religionis.

Cap. 7.

Dixit sanctus Eustratius: Natus sum in oppidulo * Araucenorum, nomine Eustratii, cognomine Cyrifices paterno sermone. Sum autem seruus Dei, Domini uenerentium, & adorandi eius filij Iesu Christi, & sancti spiritus. Ex maternis factis didici, quam colo, religionem. Dux dixit: Deponat cohors: quot annos transiit in hac militia? Cohors dixit: Vicesimus septimus annus completur hoc anno, ex quo, cum esset adhuc paruus aetate, functus est munere Exceptoris. Dux dixit: Nunc, o Eustrati, videns quod ex tua inobedientia tibi imminet periculum, & respiciens ex eo, qui tibi accidit furore, sapienti utens ratiocinatione, ne relinquant eam, quae a te tot annis recte & ordine gesta est militiam, propitiam deorum inuocans potentiam, & Imperatorum beneuolentiam, & iudicij clementiam. Dixit sanctus Eustratius: Execrandos daemones, & surda simulacra ab hominibus constructa, nullus vnquam homo, qui compos esset mentis, censuit adoranda. Dicitur enim alicubi in nostris scripturis: Dij, qui caelum & terram non fecerunt, pereant. Dux dixit: Sed est ne is compos mentis, qui Deum adorat Crucifixum, sicut vos pleni superstitione? Sanctus Eustratius dixit: Si tibi non essent mutati sensus mentis, & perturbationum conspersione non esset ad res terrenas tibi transfusus animus, ostenderem tibi hunc Crucifixum, verum esse seruato-

for. * Araucenorum Liberrime responderet S. Eustratius.

Jerem. 10.

rem & Dominum, & vniuersae creaturae naturae opificem, qui est cum patre ante secula, & ineffabili sapientia per regenerationem suscitauit nostram mortificationem.

Cum autem vellet adhuc sanctus contexere orationem, interrumpens dixit Dux sceleratus: Funibus in aërem feratur hic vir generosus: ignis autem con-

Cap. 8.

gretes accensa admoueat eum pectoribus ad hoc, vt comburantur. Supra humeros vero tripliciter vno impetu virgis verberetur, vt oratione nobiscum deceret elegantius. Cum hoc autem factum esset, & multis horis sancti infernae viscera & venter ab igne substrato combureretur, & acerbissimis plagis eius equum virgis flagellaretur, nulla vox emittebatur: sed neque vlla vultus apparebat mutatio, cernique poterat & conijci, quod in alieno corpore subibat supplicium. Propterea obstupescens sceleratus Iudex, vix tandem iussit eum mitti a tormento, & vultu subridens, dixit: Quisquam tuus est sensus, o Eustrati? Vis paruum aliquam aliam tibi impositis plagis excogitem delectationem? Sanctus ait Eustratius: Maximè. Dux dixit: Quoniam ergo quae nobis placuit, a tacente illo sunt approbata, iubeo muriam aceto contemperatam magno furore infundi membris igne combustis, & acutis testis fortiter ei affricari, donec ex nostro ministerio eorum, quae sunt iucunda, plurimo sensu percepto satisfecerit.

Vide crudelissimum iudicem.

Et martyrem fortissimum.

Immane supplicium.

Cum magna autem celeritate eo quoque ei allato tormento, eadem vsus esset constantia & animi fortitudine, & neque vllus, quantumuis leuis, gemitus audiebatur emitte. Dux dixit: Tanquam in scena superstitionem ostentat & iactat hic, sicut dicitur, athleta Crucifixi. Nunc ergo dicat, si per haec castigatus, sibi persuaserit ad sa-

Cap. 9.

Inuicta patientia.

ULLS

Supplicia S.
Martyri sunt
deliciosa.

Psal. 6.

Psal. 34.

Cap. 10.

O prædica-
da Christi
virtutem &
potentiam.
Eugenius se
Christianus se
profiteretur.

Cap. 11.

Martyres
ducuntur in
carcerem.
Psal. 32.

Cap. 12.

O immane
tyrannum.

cras deorum aras accedere adoraturus. Sanctus dixit Eustratius: Propter eam, quæ est in te, superstitionem & falsam religionem hæc, sicut existimas, mihi inferens supplicia, imprudens & insciens me hodiè multis affecisti bonis, quæ mihi maximè erant in votis, o Iudex. Circumfusam enim caliginem & obscuritatem, quæ ex crassitie corporis meo inerat animo, his à me tormentis depulisti: & quæ principatum obtinet, rationem, earum, quæ longo tempore intentabantur, tentationum victicem conseruasti: & effecisti, vt funderem ac profligarem eas, quæ in me magno impetu insurgebant, animi perturbationes, nullo tumultu oppugnandum mihi largitus præsidium interni spiritus, qui mihi vitam regit in immortalitate: in quo sunt mihi recondita diuitiæ incorruptionis: & ostendisti viam compendiosam & ab afflictionè remotam, per quam potero in fistili hoc corpore degens, vitam amplecti angelicam, & cælesti frui aternitate. Nunc scio me esse templum Dei, & sanctum eius in me habitare spiritum. Discedite ergo à me omnes, qui operamini iniquitatem: quoniam exaudiuit Dominus vocem fletus mei, Dominus deprecationem meam suscepit. Exultabit reuerà anima mea in Domino, delectabitur in salutare eius. Omnia ossa mea dicent: Domine Domine, quis similis tibi? liberans inopem à manu potentiorum eo, & à diripientibus eum. Festina ergo & decerta, minister aduersarij, & quod in te est, nihil remitte: & proba me sicut aurum in fornace magis magisque: & in me non inuenies sordem, quæ est tibi amabilis, & reuera quæritur. Tui enim dii sunt abominaciones, quæ tuæ & tui Imperatoris dominantur egestati rationis.

Dux dixit: Mentis fortasse, vt videtur, emotio consecuta est corporis imbecillitatem: quo factum est, vt multis verbis vsus sis obscuris & superuacaneis. Si enim posset ille tuus, vt dicis, Deus te participem reddere immortalitatis, à præsentis vitæ quæ plaga liberasset. Mittens ergo vanæ spei agitari somnijs, prope ad salutem, quæ à me ostenditur. Dixit Eustratius: Vis persuaderi, o tu qui es orbis omnibus sensibus, nihil esse quod meus non possit Deus? Attende, & me intueri, quem tuis tormentis existimas morte esse multatum. Cumque omnes in eum defixissent oculos, repente veluti quædam squammæ eiectæ sunt ex eius corpore: & stetit sanctus totus sanus, corpus nihil habes omnino laceratum. Cum propter miraculum autem, quod factum fuerat, omnes Deum glorificassent, quidam Eugenius vir Arauracenus, qui erat ipsè quoque oppiduli officialis eiusdem cohortis, & permanebat apud sanctum Eustratium, magna voce exclamauit, dicens: Lybia, Ego quoque sum Christianus, & tuam anathematizo religionem, & iussu Imperatorum & tuæ resisto voluntati, sicut etiam dominus meus Eustratius. Dux ergo propter hæc indignatus, & eum execratus, ipsum quoque comprehensum iussit duci in medium, & sic est effatus:

Cum horum, quos punire est difficile, interrogatio tempore & ocio opus habeat opportuno, nunc autem vrgear ad suscipiendam consuetam rerum publicarum defensionem, hunc præstigiatores & incantationibus miraculorum effectorem Eustratium & Eugenium, quem nupè apparuit idem quod ipse sentire, toto corpore ferro victos iubeo conijci in carcerem cum reliquis, qui sunt mihi seruandi ad aliam examinationem. Hæc cum pronunciasset, descendit è tribunali. Sancti vero ducebantur omnes læti & exultantes propter tantam tolerantiam sancti Eustratij, constansque testimonium, & propter salutare, quod in ipso factum est, miraculum Domini nostri Iesu Christi. Postquam autem ingressi sunt custodiam, psallebant omnes vna voce: Eccè quid æquè bonum & iucundum, atquè habitare fratres in vnum? & quæ sequuntur. & postquam preces implèssent, sedentes docebantur à sancto Eustratio, promptique & alacres ab eo reddebantur ad propositam eide certationem.

Die illo in his trãfacto, sequenti nocte Dux cum surrexisset, professus est se velle ire ad ciuitatè Nicopolitanam: & interim dum soliti ad iter se parabant ministri, profiliit ipse in custodiã, vbi erant sancti, & solum beatum Eustratium iubet trahi foras. Cum autem esset adductus, vultu ridenti dixit ei: Lætare charissime Eustrati. Sanctus verò respodit: Deus omnipotès, cui ego serui, te vicissim dignè saluet, o Iudex. Dux dicit: De Deo sit tibi curæ: in presentia aut capè & gesta hæc, quæ tibi datur, crepidã, vt lubens nobiscum iter facias. erat verò crepida longis & acutis clauis transfixa, vt tanquam fibulis perforaretur quælibet pars pedum eius. Cum hæc ergo

SURI

gber
Mover

RVII

5

ergo crepida eum induisset, & loris adstrinxisset, suo obfignavit annulo: & iussit eum cum toto, qui cum eo erat, exercitu iter persequeretur, & post duos dies peruenire ad castellum, quod est prope Arauracos. Cum sancti autem accessissent, conqueor erant illius regionis, egressi sunt ad spectaculū, desiderantes videre beatum Eustratium. Nullus verò cognatus nec amicus audebat ei appropinquare, nè quicquam eum comprehenderentur. hoc enim à scelerato Duce quibusdam iam impetratum fuerat.

Quidam autem Mardarius, vir quidem forte priuatus & suo contentus, cum illius domum sibi cōstruxisset, tegebat domum. Cum in omnes autem sanctos egressus oculos, vidit medium eorum tanquam stellam insignem Eustratium: & cum eò de domo descendisset, dixit vxori suae sermone Armenio: Vides, o vxor, cum qui erat dominus eius, quae est circuncircā regionis, qui & genere & opibus eam insignis, & tandiū fuerat militiae clarus, quemadmodum omnia despexit, & in hac vita fuerit gloriosus, & apud Dominum nostrum sit magnam habiturus fortunam, cum Angelis ineffabili voluptate fruiturus. Egregia autem illius vxor respondit: Dulcissime marite, quid obstat, quò minus tu quoque eò venias, & canteriam quam ipse, viam in eas, & sanctam consequaris cum ipso consummationem, & horum puerorum infantium, & totius tui generis? Dixit eius maritus: Da mihi calceos, & ingrediar viam à me desideratam. Illa verò hoc fecit volenter, & lata eum dimisit. Qui cum accepisset calceos, & se veste induisset, & duos quos habebat filios vnus esset amplexus, stetit ad Orientem, & Dominum invocauit, & dixit: Domine Deus pater omnipotens, & Domine Iesu Christe, & sancte spiritus, vna diuinitas, vna virtus, miserere mei peccatoris: miserere ancillae tuae, & eam suscipe & hos duos infantes, qui es defensor viduarum, & pater orphanorum. Ego enim, Domine, cum magno & alacri animi studio ad te venio. Haec cum dixisset, osculatus est suos filios, & dixit: Salua sis mulier, & noli affici tristitia, & flere: sed gaude & exulta. Tu enim & filios meos & animam meam depono in manu boni Dei nostri, qui potest omnia.

Et cum haec dixisset, cursim est egressus: & venit ad quendam nomine Mucaronem, qui in regione Aurenorum habebat habitationem, & in ea obtinebat primas partes, & erat vir valde clarus & diues: & cum eum salutasset, dixit: Ecce ego vado ad amicum tuum & cognatum Cyriticem, & Deo volente, ero ei comes in via, & cum eo subibo discrimen certaminis. Tu ergo esto post Deum defensor meorum, & meorum filiorum in hac vita: & pro hac gratia ego quoque tibi operam praestabo in illo die, quando coram Deo sistemus, vt mercedem accipias. Dixit verò illi ille pius: Abi in pace, fili mi, & pulchrum hoc iter confice: & nè de eo sis sollicitus: satisfaciam tuo desiderio. ero enim spiritali affectione vxoris tuae maritus, & pater tuorum filiorum. His auditis, Mardarius cum ei valedixisset, iam decetero prope castellum venit ad sanctos: & sic vocauit sanctum Eustratium: Domine Cyriticem, quomodo ouis simplex ad proprium currit pastorem, ita ego quoque ad te, volens esse vobis in via comes. Me ergo suscipe, & refer, licet indignum, in numerum sancti tui coetus, & adduc me, etsi indignum, testem Christo Domino. Et haec cum dixisset, clamauit voce magna, dicens: Ego quoque sum Christianus, haec etiam dominus meus Eustratius. Audite ministri diaboli, audite. Tunc cum quidam milites comprehendissent, colligarunt cum reliquis sanctis: & cum in castello eum coniecissent in publicam custodiam, de eo quoque ad Ducem retulerunt.

Hic ipsa autem hora, tanquam leo rugiens, sedit ad examinationem: & pro modo cente cohorte licitorum, adductus est nudus, funibus manus habens vinctas manus Auxentius, sanctis adstantibus, & singula videntibus: & adhuc vultu laeto dimouit: Auxenti, nos quidem liberans à laboribus, te autem salute dignū censeamus saltem doce, an à vana illa & tibi perniciofa destiteris pernicacia, & cum dijs redieris in gratia. Sanctus dixit Auxentius: Paucis audi, o Lysia, iuro tibi eam, quae praestitit & omnia adspicit, iustitiam, esse mihi mētem immutabilem: vnumque Deum me nosse, & ipsum colere: etiamsi innumerabiles alias mihi plagas impofueris & cruciatus, maiores ijs, qui iam pridem mihi sunt illati: etiamsi me ferro,

Cap. 13.

Vide feruore Mardarij, admiratum prodeperantis.

Is commendat Deo vxorem & filios.

Cap. 14.

Adiungit se sanctis martiribus.

Præclara Mardarij virtus.

Cap. 15.

Auxentij mira cōstantia.

ULS

etiãsi me igne consumpseris, nũquã poteris meam flectere cogitationem. Decetero fac quod velis. Tunc Dux pronunciauit sententiam: Auxentius, qui post multa tormenta & cruciatus, etiã nunc p̄manet in sua pernicioſa ignorantia, per ei paratam gladij amputationem, ferream suam, & quã molliri nõ potest, perdat animam, in loco aliquo nemoroso & deserto finem huius sententiã accipiens, vt iusta sepultura infelix eius corpus careat. Qui autem ausus est se nup̄ reliquorum cœtui adiungere, perducatur in medium, celeriter consecuturus honorem, qui ab eo requiritur.

Cap. 16.

Sanctum verò Mardarium soluentibus militibus ab ei impostis collaribus, hic beatus dicebat: Domine mi Cyriffices, ora pro me, rogo te: & doce me, quid sum responſurus huic exitioso & pestifero homini: nõ me tanquãm agrestem & illiteratum hominem irrideat immanis iste lupo. Sanctus autẽ ei dixit Eustratius: Dic solũ constanter, frater mi Mardari, Sum Christianus, Sum Christi seruus: & nihil aliud respondeas, si quid contrã dicat aut faciat. Cũ verò esset adductus, dixit cohors: Adest Mardarius. Dux dixit: Qui se nup̄ tradidit interrogatori, is nomen doceat, studiũ, quã cum tulit patriam, conditionem, & quãnam sit ei religio. Mardarius dixit: Sum Christianus. Cũ autem rogaretur ab apparitoribus, vt diceret nomen, & cõditionem, & patriam, perseverauit clamare, Sum Christianus. Et cũ diũ rogaretur, nihil aliud dixit nisi solũ, Sum Christianus, Sum Christi seruus. Cũ eius itaque simplicitatem & puritatem vidisset Dux sceleratus, dixit: Teretra te rebrentur calcanei pedum eius, & funibus traieci, ab orbe rotã pendẽt: candentes autem obelisci, eius tergo admoueantur, vt ex hoc ambitu fiat sanã mentis, & ad danda responſa idoneus. Cũ hoc autem factum esset, & ipse diũ p̄deret calcaneis, & vreretur subulis, emisit vocem, dicens: Domine, ago tibi gratias, quod me his bonis sis dignatus. Desideraui salutare tuum, & amaui ipsum valdẽ. Suscipe animam meam in pace. & cũ hæc dixisset, tradidit spiritum.

Mardarius offeritur iudici.

Mira eius simplicitas. En crudele supplicium.

Felicissimẽ Mardarius expirat. Cap. 17.

Demissis verò sancti eius reliquijs, Dux dixit: Nudo corpore adducatur etiam is, qui est ex Satalæ orũ regione Eugenius, qui, cũ de Eustratio haberetur quæstio, ausus est subire, quem non dico Christianum, vt ipsi errantes dicunt, sed planẽ achreston, hoc est, inutilem. Cũ ipse autem adstitisset, dixerunt apparitores: Adest Eugenius. Dux dixit: Dic mihi sceleratissime, quis malus dæmon te malis fatis actum ad tantam impulit audaciam, vt cum tanta te ingereres impudentia, & nihili faceres iudicij austeritatem? Dixit sanctus Eugenius: Deus meus, qui, quos tu colis, dæmones abolet, ipse dedit mihi virtutem, & largitus est mihi fiduciam & dicendi libertatem, vt tuam conspuam infelicitatem, sordide canis, thesaurẽ satana, qui tecum traditur in interitum. Dux dixit: Contumeliosa eius lingua excindatur: ense verò priuetur vtriusque manibus, & baculis confringantur eius tibiã, vt in nos se gerat temperantiũ. His autem factis, ipse quoquẽ tradidit spiritum.

Eugenius constanter respondet tyranno.

Dirẽ cruciatur, & abicit ad Christũ. Cap. 18.

Hæc cũ fecisset Dux sceleratus, exijt in campum, vt exerceret exercitum. Cũ autem recenserentur, vnusquisque ostentabat suam in armis experientiam, Duce contemplante. Quidam verò Orestes nomine, vir procerus & forma decorus, ad nomen vocatus & ordinem, adstitit Lysia. Cũ Lysias autem eius laudãsser speciem, & verum appellãsser militem, iussit pilum torquere ad scopum. Cũ is verò manum direxisset, & arma concussisset, quẽ ab eo in pectore ferebatur Crux aurea, è veste eius excussa, extrinsecus apparuit, itã vt omnes eam cernerent, & ipse etiam Lysias. Statim autem adductus, stetit prope Ducem: & cũ manu Crucem accepisset Lysias, rogauit quidnam hoc esset: Nunquid tu quoquẽ es, inquit, ex ijs, qui sunt partium Crucifixi? Ille verò dixit: Sum seruus Crucifixi Domini mei Dei: & hoc gesto amuletum ad omnia mala auertenda, quã mihi ingruunt. Dux dixit: Hic quoquẽ egregius miles, vincetus cum illo carnifice Eustratio, sit ei comes in via, cũ opportunẽ sit de eis habenda quæstio in ciuitate Nicopolitana. Cũ venisset autem Lysias in ciuitatem Nicopolitanam, magna multitudo legionis militum, quã erat in ciuitate, ad eum accesserunt, & omnes vna voce clamabant: Lysia, nos quoquẽ sumus milites Domini nostri Iesu Christi: fac quod velis. Ille verò primũ quidem fuit obstupefactus, timens nõ aliquid noui aduersus eum inuouarent. Deindẽ cũ cognouisset, quod sicut oues seipfos tradiderunt, soluti zonis suis, iussit ipsos comprahendi, & vincetos conijci in carcerem: apud se autem

Orestes miles Crucem auream ad pectus gestauit.

Multi milites vltro Christum cõfitentur.

SURI

q̄ber
10ber
EVIII
5

considerabat, quemadmodum in sanctis perdendis se gereret, & non esset à Nico-
politano, aut ab eorum cognatis aliqua confusio. Præcipuè autem timebat S. Eu-
stratium, nè si rursus ei inferrentur tormèta, faceret similiter aliquod miraculum:
& non solum in fide confirmaret eos, qui iam erant Christiani: sed gentiles quoque
traheret à cultu simulacrorum. Visum est ergo ei, cum manè surrexisset, transmitti
ad Agricolaum in ciuitatem Sebastenorum, sanctum Eustratium & sanctum
Orestem. Cum esset itaque dies, iussit hoc fieri, publicam scribens epistolam ad Agri-
colaum hoc modo:

Magnificentissimo Agricola Dux Lysias: Cum in vniuersa terra, quæ est sub
Solis aemine nõssent diuinissimi nostri Imperatores, qui melius scrutari possent
orbis terræ, regendæ prouinciæ tibi dederunt potestatem. Apertè enim sci-
re possent noctes, sicut dies, ad rempublicam defendendam cõsumere. Quæ dor-
mire non possunt itaque stellas prius somnus domuerit, quàm tuos oculos sopi-
erit, donec effectum fuerit id, quod studeas ad vtilitatem vniuersorum: & vt semel
dicam, cum apud te solum summam inesse vidissent vnamquamque partem, meri-
to huius, quam nunc obrines, administrationis, quæ nihil habet contemnendum,
dignitatem permiserunt. Quocirca ego quoque testis tam multarum, quæ in te
inueniuntur, præstantiæ, hunc ad te vincitum mitto Eustratium, qui eorum qui
dicuntur Christianorum magno morbo laborat: maximè cum nihil possim, in-
ueniri, quod sufficiat ad auerendum audacia eius cõcepta: sed et si eius, quæ mihi
ferunt, militiæ honorem esset assecutus, maiori superbia animo erectus, desijt in
commodiam. Quòd si intentarem metum, sua arrogantia circumscripsit futurum,
viam suæ superstitionis reddens potentiorem: & licet videret alios eisdem affectos
applicis, neque propter minas, quæ in eos intendebantur, suam repressit audaciam:
sed quod euenerat, existimabat esse potius fortunæ insultum, quàm supplicium. Eum
regis, & qui cum eo est Orestem, qui est eiusdem sententiæ, ad tuam mitto sapienti-
am, sequens edicta Imperatoria. Cum has ergo literas accepissent milites, & san-
ctos haberent vincitos, viam persequebantur. Sanctus autem Eustratius simul cum
Oreste sic canebat in via: Viam iustificationum tuarum elegi: instrue me, & discam
mandata tua.

Impletis verò precibus, dixit: Frater Orestes, narra mihi, qua animi alacritate
conuincatus fuit sanctus Auxentius, & in quo loco. Sanctus autem Orestes dixit:
Postquam Dux pronunciauit in eum sententiam, rogauit milites, qui eum abdu-
cebant, vt veniret ad videndam tuam virtutem, & te iuberet valere. Nemo verò eum
cedere sustinuit: erat enim tempus prandij: & festinabant illi, ventri seruientes,
implere id quod eis imperatum fuerat, & duxerunt eum in quandam vallem, quam
nos vocamus Ororiam. Veniens autem, in via canebat sanctus: Beati immaculati
in via, qui ambulat in lege Domini: & vsq; ad ipsum locum impleuit Psalmum,
filiis genibus orauit. Cum manus verò sustulisset, accepit tãquam oblationem,
edixit, Amen: & cum circumspexisset, vidit me prope eum stantem: & cum me
vocasset, dixit mihi acriter: Frater Orestes, alloquere Dominum Eustratium, & dic
vires pro me: & eum citò ad me venturum: eum enim expecto, & sic fuit ei
computaturatum, omnibus, quos suspicio erat esse Christianos, passis persecutio-
nem. Sanctæ autem eius reliquiæ noctu furto sublatae sunt à presbyteris, qui erant
in Atrabracis. Eius verò capite non inuento, cõeperunt flere & Deum rogare, vt eis
reperiret sanctum caput martyris. Dei autem prouidètia stans cornix super ramum
arboris, in qua erat caput, cepit clamare. Cum adspexissent verò ad ramum arbo-
ris presbyteri, in qua cornix stabat clamans, vident id iacens prope cornicem: &
contemplam honorificè sustulissent, sustulerunt etiam sanctas eius reliquias, & eas
traherunt in locum purum & insignem. Hæc cum sanctus audiuisset Eustratius,
fuit & Deum inuocauit, & dixit Orestæ: Pergamus nos quoque, & ad eum venire
festinamus.

Quoque autem post diebus sancti adducti sunt Sebasteam, & traditi sunt à mili-
tibus accepta Lysic epistola, Agricolaus iussit eos seruari in tutissima custodia: s. Martyres
& die sequenti cum publicè sedisset in foro pro tribunali in ciuitate Sebastenorum,
iussit Agricolaus duci sanctos. Vniuersa autem ciuitate congregata ad eos viden-
dos, dixit Agricolaus: Epistola missa ab illustri Lysia, & quæ est consecuta scri-
ptis mandata examinatio, prius legatur. Quæ postquam fuit lecta, sic locutus
est

ULS

Cap. 19.
Litteræ Ly-
sias ad Agri-
colaum.

Locus ob-
scurus.

Psalmus.

Cap. 20.
S. Eustrati-
us & S. Oreste
iucunde col-
loquitur.

Psalmus.

Sanctæ Au-
xentij reli-
quiæ insigni
loco repo-
nuntur.

Cap. 21.

S. Martyres
sunt ad
tribunal
Agricolai
iudicis.

est

est Agricolaus: Nè existimes, ò Euftrati, similiter cessurum hìc tibi esse supplicium. Priusquam ergò eius facias periculum, submitte te edictis Imperatorum: & accedens, sacrifica dijs. Dixit verò sanctus Euftratius: O Iudex, imperant' ne leges etiam Imperatoribus, an non? Dixit Præses: Maximè. Nam ea ab illis seruantur. Sanctus dixit Euftratius: Tibi ergò ante omnes, & eos etiam, qui tecum sunt, in scriptis sòlis sitæ sunt leges. Dixit Præses: Cur nam hoc dicis, ò caput impium? Quis vnquam ausus est facere contra leges? Dixit sanctus Euftratius: Quoniam sic continetur in legibus Cæsaris: Vis quidem absit in omni sermone & facto: persuasione autem potius administratur res publica: & alterum duorum oportet, vt aut qui imperat, persuadeat ei, qui paret eius imperio, vt assequatur ea quæ cupit: aut qui paret, persuasus, sua sponte faciat quod iubetur. Et rursus hoc continet post eundem versum: Statuimus autem, vt Præses iudicet, miscens metum lenitati: vt neque alicui propter metum sint infensu, neque peccent propter lenitatem. Hac, ò Iudex, ita scripta sunt, an non? Dixit Præses: Sunt. Te ergò rogo, idem ordo in me quoque seruetur. Dixit Præses: Et in te, & in omnibus leges cum ea, qua par est, reuerentia necesse est custodire. Sanctus dixit Euftratius: Sit ergò, rogo, tuus metus lenitate contempnatus, vt qui cum sis omnium experientissimus, velis potius persuaderi, quam persuadere, iudicans singula ratione. Sin autem hoc non licet, absque vlla ratione & constitutionibus, puni, occide, fac quod velis. Præses dixit: Quod velis, dic audacter & liberè, cum gaudeat iudicium hoc potius efficere persuasione.

S. Euftratius
ipsis legibus
arguit Agri-
colaum.

Cap. 22.

Sanctus dixit Euftratius: Quibusnam dijs iubes me sacrificare, maioribus an minoribus? Dixit Præses: Ioui primùm, & tunc Apollini, & Neptuno. Sanctus dixit Euftratius: Quibusnam parens sapientibus, aut interpretibus, aut prophetis, inuenistis eos esse adorandos? Dixit Præses: Platoni, Aristoteli, Hermeti, & alijs sapientibus: quos si tu esses expertus, eorum coleres memoriam, ò Euftrati, cum sint diuini viri & admirabiles. Sanctus dixit Euftratius: Nullius horum mihi sunt ignota mysteria: sed ab ineunte ætate eorum habui experientiam. Quinetiam in musica pulchrè sum versatus, vt cui obtigerit pater virtutis studiosus: & si iubes, incipimus primùm à Platone. Dixit Præses: Inuenimus Platone in libro, qui inscribitur Timæus, descendisse in Pyraeum, & precatum esse deam. Tibi ne videtur hic esse sapiens, an non? Sanctus dixit Euftratius: Valdè condemnat Plato Iouem deum tuum. Audi autem verba Platonis. Quoniam verò incepisti à Timæo, & ciuilibus eius orationibus, audi in secundo eius libro ea, quæ sic sunt posita: Deus quoniam est bonus, omnium bonorum fuerit causa, sicut veluti dicimus: malorum autem nequaquam causa. Et bonorum quidem nullum alium dicemus esse causam, nisi Deum: malorum autem non esse causam. Sed quid opus est ab alio querere? Non est ergò admittendus Homerus & alij Poætæ, qui dicunt Iouem esse authorem bonorum & malorum. Violati ergò iurisiurandi & confusi foederis à Pandoro aduersus Græcos rationem, non hic Iupiter, vt dicit Poëta, procurauit per Minervam. Non laudabimus autem optionem, ad quam ipse duxit eos, quos tu deos existimas. Dixit verò Aeschylus, Deum causam producere mortalibus, quando vult domos affligere, & euertere funditus: Plato autem in sua ciuitate neminem vult hac dicere aut audire, neque iuuenem, neque senem. Nefarium enim est, Deum fuisse Parricidam, sicut hic Iupiter, qui nunc colitur à vobis, fecit, qui suum patrem Saturnum deiecit de cælis, & eum contriuit: aut factum esse cygnum, vt mortalem deciperet mulierem, & eam vitaret. Præterea verò rursus agrè fert Plato, quòd fletu & muliebri insania correptus deus tuus, ò Iudex, defecat inconsolabiliter mortem Sarpedonis. An non ita est? An non sunt scripta in libris vestris omnia fabulosa? Si ipse autem sapiens Plato vester scriptor, eum deum esse denegat, & iubet neminem hominè, cui virtus est cura, imitari tales animi perturbationes: cur vos ipsos submittitis, quarum ipsi cõuicti fuerunt, actionibus, & nos eos hodie adorare cogitis?

Sapienter
cum illo in
disputatio-
nem ingre-
ditur.

Iouem ex
ipsis ethni-
corum libris
proscindit.

Cap. 23.

Dixit Præses: Tuam fero audaciã propter eam, quæ in me inest, philosophiam. Sed tu quoque dic mihi, Quem tu colis Deum, quomodo cum esset homo, ductus que fuerit ad iudicium, & in crucem actus, Deus esse est à vobis putatus? Sanctus dixit Euftratius: Si me patienter audias, primùm te interrogabo ea, quæ cogitationi meæ sunt propofita: & tunc dicã ordine id, quod à me quæsisisti. Dixit Præses: Dabitur omninò tibi potestas & opportunè & importunè dicendi quod vis. Dic nobis quod velis. Dixit Euftratius: Omnem hominè, qui est sanæ mentis, conuenit Deum existimare.

Libera ei
fit dicendi
potestas à

SURI

qber
mover
RVIII
5

immare iustum, qui comprehendere non potest, neque effingi, neque verbis explicari. ^{crudele iudicium} an non videtur, Iudex sapientissime? Dixit Præses: Itã arbitror. Dixit sanctus Eustratius: Hoc quoquẽ adijciemus, ei omninõ nihil deesse. Præses dixit, Omninõ. Sanctus dixit Eustratius: Quid ergõ? dabimus ne aliquos etiam alios esse deos, & esse consistere intra hanc, quam dicimus, ab interitu alienam essentiam? Sed est illud quod dicitur. Quid si vel parium quid eis desit huius beatæ conditionis non arbitror, eos existimari deos ab hominibus. Deo enim nihil deest, vt prius dictum est: cui credere, & quem adorare oportet omnes homines. Dicit Præses: Itã habet. Sanctus dicit Eustratius: Quid ergõ, multi tui dij consistunt ne in hac intemerata bona & immortalia, & pares inter se vires habent? Qui ^{Probat vnã tantum esse Deum.} in vna distincti essentia, & tanquã in vnum verticem, conueniunt in virtutem diuinitatis, dicantur non dij maiores & minores, sed Deus vnus: qui in virtutem comparabili est vnicus, & nomen habet diuinitatis: & nẽ a vobis existimetur alius quidem cælum habitare, alius verõ mare, alius autem terram. An non tibi videtur?

Non potest autem Præses ad hæc respondere, diu siluit, vix tandem verõ ^{Cap. 23. Præses respondere ei non potest.} respondit, dicens: Mittens hos syllogismos, & multum valere iubens rationum tantam probabilitatem, hoc doce, de quo fueras interrogatus: Quomodõ vos Deum colitis Crucifixum? Sanctus dixit: Incipiam, quomodõ tuus poëta Hesiodus: In principio erat Erebus & Chaos, hoc est, caligo & profunditas aquarum. Deus ergõ cum tunc mundum in hunc ornatum distinxisset, & non ex subiecta, aut quæ prius existebat, materia, sed omnia ex eo, quod non erat, ad essentiam produxisset, fecit hominem ad imaginem & similitudinem suam. Malus ergõ angelus, qui ^{Gen. 1.} ipse quoquẽ obtinebat principatum in ordine Angelorum, cum sua sponte rebellasset aduersus eum qui ipsum fecerat, & elatus fuisset superbia, a suo ordine fuit ^{Causa Angelorum.} expulsius, & à Deo affidendi potestate: & meritõ à Deo accepit sententiam, quæ eius puniret audaciam: & tunc propterea eius inobedientiam, proiecit eum Deus a superna potestate, & Angelica eum priuauit gloria: hominem autem posuit in paradiso, dans ei mandatum quod exercebat ad obedientiam, vt vescere ^{Gen. 2.} tunc quidem omnibus bonis, quæ erant in paradiso: vnam verõ non tangeret arborem: hoc ei instituto certamine, vt si ei insidiante malo, non amplius Angelo, sed demone, qui defecerat, & omni contra eum machinante, posset primus homo non transgrediri ei datum à Deo acceptum, & dedecore afficere aduersarium, qui ei insidebat propter insignem honorem: si hoc, inquam, factum esset, homo esset immortalis, degens in corruptione. Sin minus, non sineretur amplius esse in paradiso: sed ex eo exterminatus, viueret & moreretur. Malus ergõ dæmon, qui inuitatus crebatur in hominem, in eum varijs vsus est præstigijs, & cum ope serpentis ^{Gen. 3.} expulisset uxorem primi hominis, per eam ipsum quoquẽ induxit, vt præceptũ transgrediret: vt ipse id expulsius ex paradiso à Deo omnipotente, deduceretur ad laborum & interitum. Obtinuit itaque malignus victoriam, qui gloriabatur, quod propter eam sententiam hominẽ accepisset redactum in suam potestatem: & cum de cetero multiplicatum esset genus hominũ, ista tanquã tyrannus omnem animam redegit in seruitutem.

Cum itaque ij in multam lapsi essent impietatem, inundatione Deus mundum ^{Cap. 24.} perdidit. Conseruauit autem Noẽ, quendam virum iustum, qui præclare decerta- ^{Gen. 7.} bat aduersus malignum hunc dæmonem, & non fuit ab eo omninõ superatus, in arca lignea cum vxore & liberis. Cum rursus verõ restituisset omnem terram in ^{Gen. 8.} pristinum statum, tanquã ciuem quendam victorem eum in terra posuit. Procreta autem tempore, cum rursus multiplicarentur homines, omnis profectus impietas, & omnes vincebantur à peccatis, & morti subijciebantur, & vinciti trahuntur apud inferos, ad interitum examinati à maligno dæmone. Misertus autem Deus, qui nos formauit, & non amplius volens quod à se factum erat ^{Philosophi cognoscunt Deũ, sed relabuntur in deteriores maiorem.} opus despiceret, primũ quidem Græcis hanc concessit sapientiam, vt immortis animo oculis agnoscerent Deum omnipotentem, & superarent dæmonem aduersarium. Hi ergõ, etsi visi sunt paululum respicere, & rectum iter pietatis attendere, cum tamen tanquã in vmbra verbis solũ apprehendissent visionẽ, rursus ^{Philosophi cognoscunt Deũ, sed relabuntur in deteriores maiorem.} succubabant in errorẽ Maiorum, ipsi quoquẽ superati à falsa religione, & in deteriores maiorem

ULS

riorem prolapsi impietatem, & via inuia aberrantes. Et nec sic quidem passa est insignis & ab omnibus celebranda Dei potestas nos iacere in delictis. vnde etiam dedit legem, & misit Prophetas, & multifariam multisque modis generi Hebræorum viam ostendit salutarem. Omnes autem retrocedentes, recidebant in Maiorum suorum infirmitatem: & morti subijciebatur omnes propter peccatum. Acquum itaque censuit æquale nobiscum certamen suscipere Dominus noster, Deus verbum, & nobis ostendere victoriam aduersus aduersarium, par nobis in omnibus factus præter peccatum: & cum seipsum humilem reddidisset, & nobis seruis formam similem suscepisset, natus est ex Virgine, non mutatus diuinitate: sed ouis ferens pellem propter lupi progressum. Si enim per supernam diuinam suam potentiam percussisset hunc aduersarium, (poterat enim, vt qui potest omnia, quæ à me non possunt fieri) dedisset ei iustam occasionem defensionis, dicendo: Hominem vici, & à Deo sum victus. Se enim tunc sic facile potuisset defendere, vt qui sciret, Deum quidem posse omnia efficere: & nec, si corpus quidem induisset, non esse eiusmodi, quod non posset facere.

Cap. 25.

Egregia similitudine erudit iudicem,

Accipiamus autem, ô Iudex, aliquam similitudinem, quæ conueniat huic mæ narratiõni. Si tu ipse, qui es dominus huius ciuitatis, cum videres lupum, aut vrsam, aut aliquam aliam bestiam inuadentem tuam ciuitatem, dixeris seruo tuo: Occide illum. Ille autem parens tuo iussu, & sine arte accedens, fuisset à fera deiectus & consumptus, sustineres ne iterum alteri seruo tale certamen imperare, aut illum damnare, quod victus perijisset? Nequaquam. Sed nõ videaris eis imperare, quæ fieri non poterant, eos qui tecum sunt, opem tibi laturi, despicias: non vteris autem nec equo, nec aliquibus armis, cum & habeas & possis omnia: sed propter ceteros tuos seruos, effectus similis seruo, cui iusseras, & qui victus fuerat, sicut ille, nudus & omni alio auxilio defectus, ad hanc bestiam accedis: & ea percussa, tunc famuli quidem, qui fuit consumptus, damnabis imbecillitatem coram omnibus: doccebis vero ceteros, vt simili animo accedant & experientia, quoties tale quid occurrerit: & tunc minaberis, si non similiter eis offensa assidue vti fuerint victoria, & se & sua custodierint. Sin minus, eos futuros inexcusabiles, & esse ad magnum ducendos supplicium: eos autem, qui se fortiter gesserint, & imitati fuerint virtutem eis à domino offensam, & honorem & libertatem esse consecuturos, vt bonorum custodes, & præclaros Imperatores.

Cap. 26.

Cur Deus factus homo.

Sic ergo Dominus quoque noster Deus, seruator omnium, cum sui serui in certamine suscepto aduersus dæmonem, qui nunc à vobis colitur, ab ipso victi essent & contriti, ipse ineffabili quodam consilio seipsum exinanivit, descendens ad sanctam & venerandam Virginem, & serui formam accipiens, & in omnibus effectus ipsdem, quibus nos obnoxij, affectionibus præter peccatum. & progressus in hoc vitæ theatrum, voluntaria sua & longè sapientissima & salutari humilitate latuit sceleratum, ipsum dæmonem, qui à vobis, vt dictum est, colitur: & eum, vt consueuerat, tanquam nudum ac solum hominem inuadentem, vicit, & eius totam profregit potentiam per suam preciosam & nobis salutarem passionem, quam in Cruce subiit, docens nos, qui fuimus eius victores spectatores, eodem exemplo contra eum pugnare, & eius potentiam deiecere ac profternere. Ipse ergo nostras accepit affectiones, & suam nobis dedit impatibilitatem, cum tam ijs, qui propè erant, quam ijs, qui erant apud inferos, largitus esset resurrectionem: & docuisset nos in filiorum adoptionem assictos, in eo manum habere inuictam, & coronari, si decertauerimus. Corpore ergo vincimur, & vincimus spiritu. Cadimus in interitum: & is casus, nempe mortis, eò nobis deducitur, vt efficiamur incorrupti, & ab interitu alieni. Auerfamur vestram ebrietatem, qui ritu brutorum vitam agitis, & angelicam quarimus æternitatem. Non terram proni spectamus, sicut pecora: nec cum simus belluinis moribus, nominamur homines: sed erecti calum intuemur: & cum simus in corpore, vitam, quæ illic est, angelicam amplectimur. Scimus animi nostri & corporis esse perpetuum & implacabile bellum, sapientique & moderata vtentes ratiocinatione, auersamur coniunctionem cum hoc mortali corpore, eiusque titillationes & suaves libidinis motiones fortiter recusamus: cogitatione in altum exilire, & membra mortificare, semper exercemur per tolerantiam, & à rebus proprijs abstinentiam. Vtimur verò pura & perspicua Domini nostri memoria, & scaturit nobis sermo minime perturbatus. In nos citra vllum impedimentum rationale

Vide quid agant boni Christiani.

SURI

qber
mover

RVIII
5

rationales operantur virtutes. Hæc & his plura nobis largitus est Deus, cum hominem induisset. Vos autem, ut est probabile, corpori estis deditis: & cum corpori dediti sitis, eos deos appellatis, qui fecerunt probrosa opera ignominia: & eorum posita colitis simulacra: & alienati estis à conjunctione virtutum caelestium, & in dies angimini, non solum propter res aduersas, sed etiam propter insolentes, & quæ in somnis agitantur huius vitæ felicitates. Vos non solum corpore, sed etiam anima morimini ad eum, qui nunquam desinit, interitum. Nos autem à Domino nostro Iesu Christo dicimus, viuentem spiritum corpus quoque, quod omnibus cõmuni soluitur interitum, rursus animare, & ad immortalitatem ei essentiam præbere. Hæc ergo breuiter sum persecutus, ut & tuo Platoni parens, & à me discens ea, quæ vera sunt, renuncies participatæ deo tuo & amabili cygno, qui multum flet propter mortem suorum filiorum.

Dicit Præses Agricolaus: Non potuimus nos diuinorum & magnorum Regum virtutes discernere: sed solum ijs cedere, quæ iusserunt Imperatores. Quamobrem cessante omni superuacanea oratione & dilatione, veni, & dijs sacrificata: alioqui periclitaberis multa supplicia, quæ nunquam audiisti. Sanctus dixit Eustratius: Cur nos ergo fecisti tantum laboris capere, & non hoc diu antè cœpisti? Tunc iubet lectum affertur, & multum ignem subterni, ut ipse arderet, & candens euaderet: & sanctum Orestem primum ei iubet imponi, & dicit sancto Eustratio: Aequum est, ut cum que te manent supplicia, prius in alijs fueris contemplatus, tunc subeas tormentum, ut constantiorem ostendas fortitudinem. Sanctus verò Orestes cum ad lectum adduceretur, timuit: & sanctum intuens Eustratium, dixit: Ora pro me. laborat enim mihi cogitatio. Sanctus autem respondit Eustratius: Noli animum despondere, frater Oresta. Solus enim ad spectus affert timorem & cruciatum: nullus verò eius tibi adert sensus, si audacter & fidenti animo accesseris. Ipse enim Dominus adest nobis adiutor, & nos defendit. Memento generositatis sancti Auxentij, & reliquorum sanctorum: neque ijs videaris deterior. hæc enim mox deficient: manet autem nos thesaurus, qui non potest auferri. Hæc cum sanctus audiisset Orestes, audenti & forti animo insiluit, & stetit supra ignitum grabatum, cum se signasset: & statim accumbens, toto corpore se expandit supra ignem: & magna voce clamans, dixit: Domine Iesu Christo, in manus tuas cõmendò spiritum meum. & Domino sanctam suam tradidit animam. Acclamauit autem S. Eustratius, Amen: & statim iussit Agricolaus sanctum Eustratium abduci in custodiam. Qui cum consuetas preces Deo emisisset, & famulam, qui erat cum eo, vocasset, dicit ei: Agè fili, faciam testamentum. Spero enim fore, ut ego quoque cràs sistar ante Dominum meum Christum.

Charta autem ei allata, fecit testamentum, in eo significans, se velle sanctas suas reliquias effertur in oppidulum Arabracinorum, & illic deponi: nemini verò licere omnino eas tangere: sed saluas esse deponendas in loco, qui vocatur Analicozora, simul cum Auxentio & Oreste & Mardario & Eugenio: quoniam hi sancti sanctum Eustratium sacramento adegerunt, dicentes, ut, postquam esset consummatus, cum sanctis reliquijs, eorum quoque deponerentur reliquiæ saluæ & integræ. Quas autem Arabracis habebat facultates, assignauit ad eos alendos, qui erant permansuri in ministerio martyrij eorum: reliquorum verò omnium mobilium, dimidium quidem distribuit pauperibus, aliam autè suis sororibus, famulos verò suos, donata eis libertate, iussit accipere legata. Hæc cum decreuisset, toto die ieiunauit: tota autem nocte peteuerat Deum orare, & ei psallere.

Episcopus autem ciuitatis Sebastenorum, eo tempore latebat propter persecutionem: qui noctu venit ad eum, & datis custodibus pecunijs, ingressus est ad sanctum Eustratium. audiuerat enim de magna eius sapientia, & quòd Præsidentem cum dijs suis pedore affecerat. & cum fuisset intra custodiam, pronus cecidit in faciem, & sanctum adorauit, dicens: Beatus es, fili Eustrati, quòd Dominus Deus tantam tibi dederit virtutem. Memento autem mei quoque, te rogo. Respondit verò sanctus Eustratius: Nolle facias, pater spiritalis: sed ad eam, quæ est tibi data, dignitatem aspiciens, ex parte hoc à nobis implendum tibi debitum. Cum ij ergò sedissent, dixit Eustratius Episcopo: Quoniam Deo volente, cràs hora tertia sum sistendus ante Dominum meum Christum, (ita enim mihi fuit apertè reuelatum) ideò accipe chartam mei testamenti, & lege. Cum ergò legisset Episcopus chartam eius testamenti, rogauit illum cum ijs, qui cum ipso erant, Clericis, ut testamento subscriberent: & cum ad eum iurauerunt.

O o o o reiu-

Cap. 27.

S. Orestes imponitur candenti cruciatæ.

Timet, sed à S. Eustratio confirmatur.

Christo red dit animam

Cap. 28. Testamentum S. Eustratij.

Cap. 29.

S. Blasius Episcopus venit nocte ad eum.

Mandat Episcopo executione sui

ULS

testamenti
S. Eustrati.

reiturado, ut ille ipse surreptas eorum ferret reliquias, & deponeret in eorum regione, in loco qui continetur in testamento, & reliqua omnia implet: dicens, pro eo labore esse ei reddendam mercedem à Domino nostro Iesu Christo in futura vita. Cum pollicitus autem esset Episcopus se singula eorum esse facturum, rogavit eum, ut ab ipso sanctam acciperet communionem. Sic enim dicebat sanctus: Ex quo tempore fui comprehensus, non communicavi. Allato ergo eo, quod oportebat, ministerio, & impleto sacrificio, accedens sanctus Eustratius, caelestem accepit margaritam: & repente tanquam fulgur illuxit in carcere, & vox venit, dicens: Eustrati, rectè decertasti. veni deinceps in caelos, & accipe tuam coronam. Hac voce audita, proni in faciem humi ceciderunt. Tota ergo illa nocte mansit Episcopus apud sanctum Eustratium, eum audiens, & voluptatem capiens ex sermone martyris.

Cap. 30.

Cum manè autem factum esset, recessit, iubens eum valere, & promittens se nihil praeferiturum eorum, quae in suo testamento statuerat. Agricolaus verò cum manè lecto surrexisset, sedit in tribunali, & iussit sanctum Eustratium adduci. Cum is autem adstitisset, eum vocavit Praeses, & dixit ei in arcano: Testis mihi est, o Eustrati, quae omnia intueris iustitia, me de te valde angere animo, quod in animum non inducas, ut pareas edicto Imperatorum. Sed publicè saltem simula, & specie deos adora: apud te autem crede, & adora Deum tuum. is autem tibi ignoscet propter impositam necessitatem. Nec, cum sis vir tanta doctrina & sapientia, malè pereas tanquam vnus maleficus. Si hoc enim esset remotum à periculo, ne id quidem à te requirerem. multos enim puniui tuae religionis, & nullius sum misertus, neque ab vilo sum flexus. Tu verò magnam curam gero, & propter te tota nocte magno sum dolore cruciatus. Sanctus dixit Eustratius: De hac re nè crucieris, neque propter me venias in periculum: sed quod Imperatorum tuorum, continetur edictis, accuratè exequere. Ego enim neque simulatè, neque vilo alio modo dijs tuis sacrificabo: sed semper Deo meo confitebor in omnibus, & in medio multorum laudabo ipsum. Tua verò tormenta me recreant ac iuuant: & huius rei, si velis, fac periculum. Praeses autem cum diu manu vultum texisset, est lachrymatus, ad eò ut vniuersa quae circumsistebat turba, cum cognouisset Praesidem misereri sancti, vocem emisit lamentabilem: eratque magnus luctus in ciuitate. Dixit verò sanctus Eustratius: Deus altissimus irritas faciet machinas patris tui satanae. Ille enim hanc quoque in me excogitat tentationem, ut mihi propositum impediatur brauium. fac quod velis: ego enim sum seruus Domini Christi, & aduersor edicto Imperatorum, & aduersor eorum abominationes: quoniam sunt execrandi & ipsi, & qui eos colunt. Cum ergo vidisset Praeses tam alacere & promptu eius animi studium, vix tandem in sanctum Eustratium pronunciauit hanc sententiam: Eustratium, qui non paruit iussui Imperatorum, & dijs noluit sacrificare, iubeo, igne combusta ferrea eius anima, finem accipere. Hac cum dixisset, cursu recessit in Pratorium.

O fallacia
diaboli.

Vide insidi-
as satanae, ut
euercat in-
uictum mar-
tyrem.

Cōdemna-
tur S. Eustra-
tius.

Cap. 31.
Precatio S.
Eustrati.
Psal. 30.

Cum autem sanctus abduceretur Eustratius, ijs qui audiebant stantibus, sic orauit: Magnificans magnificabo te, Domine, quoniam respexisti humilitatem meam, & non conclusisti me in manibus inimicorum meorum, & ex necessitatibus eripuisti animam meam. Et nunc, Domine, tegat me manus tua, & veniat supra me misericordia tua. Quoniam cōturbata est anima mea, & tristis est dum egreditur hoc corpore. Nè forte mala inimici potestas ei occurrat, & eam impediatur in tenebris, propter peccata, quae à me in vita facta sunt in ignorantia. Sis mihi propitius, Domine, & nè videat anima mea tenebricosum vultum malorum demonum: sed eam accipiant Angeli laeti & lucidi: & da gloriam nomini tuo sancto, & tua virtute deduc me ad diuinum tribunal, dum iudicor. Nè me comprehendat manus principis mundi huius ad hoc, ut me peccatorem attrahat in profundum inferorum. Sed ad sis, & sis mihi feruator, adiutor & defensor. haec enim corporis tormenta sunt gaudia tuis seruis. Miserere, Domine, animae meae, quae fuit inquinata huius vitae affectionibus, & eam puram suscipe: quoniam es benedictus in secula, Amen.

Nota haec
verba.

Cap. 32.
Pfallens in-
trat in for-
nacem.

Haec cum ipse esset precatus, iam accensa fornace & valde ardente, facto Crucis Christi signo, in eam est ingressus sanctus Eustratius, pfallens & dicens: Domine Iesu Christe, in manus tuas commendo spiritum meum: & sic cum pace tradidit suum spiritum, cum ne eius quidem pilum ignis tetigisset. Consummatus autè fuit sanctus Eustratius tertio decimo Decembris. Sanctissimus verò Episcopus Blasius, cum sancti accepisset reliquias, easque cum sancti Orestis reliquijs composuisset, ea impleuit, quae

SURI
qber
MORER
RVIII
5

que ipsi mandata fuerant in testamento sancti Eustratii: glorificantes patrem, & filium, & sanctum spiritum: Cui gloria & potentia nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HISTORIA S. LVCIAE VIRGINIS ET MARTYRIS, VT HABETVR IN PERANTIQVIS MS. Codicibus, quibus antiquissima Martyrologia consentiunt.

VM per vniuersam prouinciã Siciliae beatissimã Agathã Decemb. ij. fama creuisset, & Syracusanus populus per millia propè Observan- quinquaginta ad vrbe[m] Catanensium sitienter pergeret antiquissimũ ad sepulcrum S. Agathã virginis venerandum: contigit morem in- Luciam virginem venerabilem, nobilissimam Syracusa- uisendi Sã- norum, simul pergere, festiuitatis gratia inuitante, cum ctorum se- matre Eurychia, quã annis quatuor fluxum sanguinis patie- pulcra. batur, & nullo medicorum poterat remedio liberari. Igitur dum processionis mysteria agebantur, hæc Euan- gelij lectio fuit recitata, qua legitur fimbria vestimenti Mar. 9. mulier à sanguinis fluxu liberata. Et dum hæc lectio reci- Mact. 9.

tantur, dicit S. Lucia matri suã: Si credis, mater, his, quã leguntur, crede Agathen pas- sam pro Christi nomine hoc meruisse, vt semper in præsentia habeat eum, pro cuius nomine passa est. Continge ergò sepulcrum eius credens, & liberaberis.

Igitur cum peractis omnibus populus abscessisset, prostrauerunt se ante sepulcrum sancte virginis mater & filia, & coeperunt cum lachrymis flagitare suffragium. Interea dum orationis prolixitas tenditur, somno Lucia virgo arripitur, & videt in somno beatam Agathen in medio Angelorum gemmis ornatam stantem, & dicentem: Soror mea Lucia, virgo Deo deuota, quid à me petis, quod ipsa poteris præstare continuo? Nam & matri tuã fides tua subuenit, & ecce saluata est: & sicut per me Catanensium ciuitas sublimatur à Christo, ita per te Syracusana ciuitas decorabitur: quia in eandem Christo in tua virginitate habitaculũ præparasti. His auditis, expergefacta surrexit tremens, & ait matri suã: Mater mea, mater mea, ecce sana facta es. Per ipsam te deprecor, quã te saluauit suis orationibus, nè tu mihi aliquandò spòsum nomines, & nè tu velis de corporis mei posteritate fructum mortalitatis inquirere: sed omnia, quã mihi datura eras eunti ad corruptionis meã authorem hominem moriturum, da mihi eunti ad integritatis meã auctorem Dominum Iesum Christum.

Vitio S. Lucia.

S. Agatha ciuitatis Syracusanam ciuitatẽ ciuitatis martyrio decorandã.

Cui mater eius Eurychia ait: Omnia quã sunt patris tui defuncti ante nouẽ annos, incontaminata custodiens, ampliaui potiùs, quã minui, in patrimonio. Mea verò omnia quã sunt, vel esse possunt, ipsa meliùs nõsti. Tege oculos meos, & quodcunque tibi placuerit, de istis facultatibus facito. Lucia dixit: Audi, mater, consilium meum: Non satis Deo charus est, qui illi hoc dat, quod secum ferre non potest, & quo ipse periculi non potest. Sed si tu vis gratum esse Deo, hoc illi da, quo poteris tu vri. Mortes enim nullo poteris vri: & quod das, id eò das, quia tecum ferre non prauales. Viuens ergo, & salutem tui corporis habens, da Christo, quod possides: & quicquid tibi daturam sponderas, vel etiam cogitabas, Christo incipe tradere. Igitur cum tibi daturam sponderas, vel etiam cogitabas, Christo incipe tradere. Igitur cum quotidianè de his sermocinaretur virgo cum matre, sicbat rerum distractio, & quotidianè necessitatibus pauperum impendebantur.

S. Lucia facultates suas distribuit egenis.

Interea dum distrahantur prædia, & gemmã venduntur, ad sponsi notitiam perueniensque sollicitus coepit inquirere à nutrice sancte Lucia, quid hoc esset, quòd distractionem repentinam prædiorum & gemmarum audisset. Cui hæc nutrix cauta confuit: Sponsa tua inuenit possessionem in venalibus, quã millenos & amplius solidos paret. Hanc ea in tuo nomine cupiens comparare, videtur aliquanta distrahere. Cuius stultus carnale mercimonium, & animum ab indagacione reuocans, etiam ipse cepit author esse vendendi. At vbi vniuersa penè distracta didicit pauperibus, viduorum, orphanis, peregrinantibus & Deo seruientibus erogata, proponit litem in iudicio Paschasi consularis, dicens sponsam suam Christianissimam contra leges viuere Augustinorum. Quam Paschasius corripiens, coepit ad sacrificia demonum inuitare. Cui beata Lucia ait: Sacrificium viuum & immaculatum apud Deum & patrem hoc est, visitare viduas & orphanos in tribulatione eorum. Ego per istos tres annos nihil aliud ago, sacrificiaui Deo viuo. Iam quia nihil superest, quod sacrificem, me ipsam offero

A spòso suo accusatur.

Iacob. i.

Oooo 2 in sa-

ULS